

Pozemkové úpravy a tvorba krajiny

Česká krajina je jednou z nejmalebnějších ve střední Evropě. Proto je velmi důležité zajistit pro ni vyvážený vztah mezi zachováním přírodních zdrojů a dlouhodobě udržitelným rozvojem zemědělství. Tato krajina historicky prošla, zejména působením člověka, složitým vývojem, na kterém se dlouhodobě podepisovaly střídající se politické a hospodářské vlivy. Nyní je opět načase, aby krajina ve svém celku byla schopná poskytovat všechny funkce, které jsme dříve pokládali za samozřejmé a neuvědomovali si značnou křehkost tohoto stavu. Jednou z významných cest k zajištění vyváženého stavu těchto funkcí krajiny jsou pozemkové úpravy.

Vlastní proces pozemkových úprav je upraven zákonem č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech (dále jen „zákon“). Pozemkovými úpravami se prostorově a funkčně uspořádávají pozemky, scelují se nebo dělí a zabezpečuje se jejich přístupnost. V těchto souvislostech původní pozemky zanikají a zároveň se vytvářejí pozemky nové, ke kterým se uspořádávají vlastnická práva a související věcná břemena. Současně se jimi zajišťují podmínky pro zlepšení životního prostředí, ochranu a zúrodnění půdního fondu, lesní hospodářství a vodní hospodářství zejména v oblasti snižování nepříznivých účinků povodní a sucha, řešení odtokových poměrů v krajině a zvýšení ekologické stability krajiny. Výsledky pozemkových úprav současně slouží pro obnovu katastrálního operátu jako neopomenutelný podklad pro územní plánování.

Náklady na pozemkové úpravy hradí stát. Vlastní finanční proces pozemkových úprav je ekonomicky velmi náročný a prostředky uvolňované každoročně ze státního rozpočtu pokryjí jen určitou část potřeb a požadavků. Proto je postup v pozemkových úpravách významně dotován také z prostředků Evropské unie (aktuálně je to Program rozvoje venkova 2013-2020, v malém objemu rovněž Operační program Životní prostředí). Dalšími finančními zdroji jsou zejména vlastní rozpočet Státního pozemkového úřadu a Ředitelství silnic a dálnic, které z pozice stavebníka zčásti financuje pozemkové úpravy tam, kde jsou vyvolány stavební činnosti této organizace. Zatímco státní prostředky jsou určeny především k pořizování návrhů pozemkových úprav, z evropských prostředků se, na základě schválených návrhů pozemkových úprav, provádějí zejména realizace společných zařízení.

Na základě odborných podkladů a podrobné znalosti území se v rámci pozemkových úprav navrhuje, kromě opatření ke zpřístupnění pozemků, také vodohospodářská, protipovodňová, zúrodnovací, protierozní a ekologická opatření, která naplňují účel a cíle pozemkových úprav. V této souvislosti je třeba připomenout, že celý proces pozemkových úprav i následná realizace v terénu jsou prováděny ve veřejném zájmu. Jde především o „společná zařízení“, která tvoří základní kostru (páteř) při utváření krajiny, při čemž umístění jednotlivých opatření v krajině do budoucna předurčí způsob hospodaření v daném území. Důležité je rozdělení příliš velkých pozemků, ať již výstavbou polních cest (které většinou zajišťují nejen zpřístupnění pozemků, ale plní v krajině často i funkci vodohospodářskou a protierozní), výsadbou liniové či plošné zeleně, nebo budováním nových vodních ploch, to vše při plném respektování vlastnických vztahů.

Toto přetváření obrazu krajiny vyžaduje úzkou spolupráci a zapojení obcí a dalších místních iniciativ. Podle zákona je plán společných zařízení schvalován obecním zastupitelstvem a pozemky určené pro umístění společných zařízení jsou zpravidla převáděny právě do vlastnictví obcí. Po ukončení realizace jsou rovněž vybudovaná opatření převedena na obec, což ve výsledku znamená, že finanční prostředky vložené do realizací opatření v pozemkových úpravách, se ve své finální hodnotě stávají majetkem obce.

Zásadní koncepční východiska procesu pozemkových úprav zůstávají dlouhodobě zhruba stejná, nově se však více orientují na možnosti adaptace krajiny v souvislosti s měnícími se klimatickými podmínkami. Proto byly v lednu 2019 představeny nové principy pozemkových úprav, které jsou zaměřeny zejména na dlouhodobé zadržetí (akumulaci) vody v krajině:

- Veškerá opatření v rámci pozemkových úprav budou dimenzována na klimatické podmínky po roce 2050.
- Oproti stávající prioritě retence vody v krajině (krátkodobé zadržetí vody) budou posílena opatření týkající se akumulace vody v krajině (dlouhodobé zadržetí vody).
- Další součástí pozemkových úprav bude vytváření a respektování vazeb mezi několika na sebe navazujícími katastrálními územími. Pozemkové úpravy pak bude možné realizovat najednou ve více sousedících katastrálních územích.
- Opatření v rámci budování společných zařízení budou polyfunkční, například poldry budou sloužit k retenci i akumulaci vody.
- Při zahajování pozemkových úprav budou mít prioritu katastrální území, nejvíce ohrožená suchem.